

INFORMACIJSKO OPISMENJIVANJE U NARODNIM KNJIŽNICAMA

INFORMATION LITERACY IN PUBLIC LIBRARIES

Jelena Stipetić Šušak
Gradska knjižnica Rijeka
jelena.stipetic-susak@gkri.hr

UDK / UDC 374:316.77:027.52
Stručni rad / Professional paper
Primljeno / Received: 9. 4. 2015.

Sažetak

U današnje se vrijeme promijenio pristup obrazovanju, a sve zbog količine dostupnih informacija, koja se neprestano mijenja i nadopunjuje. Knjižničari bi u takvim uvjetima trebali nametnuti svoju ulogu informacijskih stručnjaka koji će korisnicima olakšati dolazak do relevantnih izvora i informacija. Knjižnice moraju provoditi informacijsko opismenjivanje svojih korisnika.

U radu se objašnjava pojam i koncept informacijske pismenosti te njegova primjena u knjižnicama. Posebno je istaknut proces informacijskog opismenjivanja u narodnim knjižnicama jer one surađuju s više različitih zajednica pa su modeli opismenjivanja različiti.

Ključne riječi: informacijska pismenost, narodne knjižnice, cjeloživotno učenje, koncept informacijske pismenosti, informacijsko opismenjivanje

Summary

Nowadays approach to education has changed because of the amount of available information that is growing and updating constantly. Accordingly, librarians should impose themselves as information specialists who will share their information

expertise with users, assist and guide them to relevant sources and information. Libraries should provide information literacy education for their users.

This paper explains terminology and concept of information literacy and its application in libraries. Information literacy process applied in public libraries is especially featured in detail. Public libraries cooperate with several communities and consequently, models of information literacy processes are various.

Keywords: information literacy, public libraries, lifelong learning, the concept of information literacy

Uvod

U posljednjim desetljećima, a posebno ulaskom u 21. stoljeće, svjedočimo ekstremnoj pojavi sve većeg broja virtualnih dokumenata. Ukoliko im dodamo značenje, dokumenti postaju informacije. Danas vrlo lako pristupamo golemoj količini takvih informacija i u tom moru svega ponuđenog sve teže nalazimo za sebe relevantne informacije.

Kada govorimo o informacijama, ne govorimo samo o činjenicama potrebnim za formalno obrazovanje. Sve se više prepoznaje potreba za cjeloživotnim učenjem. Obrazovanje više nije puko usvajanje činjenica, više nije dovoljno završiti određeni formalni stupanj obrazovanja i odraditi radni vijek: da bismo o(p)stali radno konkurentni, moramo se neprestano usavršavati. Obrazovni fokus pomaknuo se s po(d)učavanja na učenje. U svrhu što veće konkurentnosti, moramo neprestano ovladavati novim informatičkim vještinama, stranim jezicima, poduzetništvom, socijalnim vještinama i sl. Svijet oko nas podložan je promjenama više no ikad i valja ih pratiti. Čovjek koji posjeduje vještine samoobrazovanja preduvjet je kvalitetnog društva obrazovanja, koje je opet preduvjet osobnog, organizacijskog, ekonomskog i društvenog napretka.

Upravo u takvom okruženju nameću se neke nove vještine, u kojima bi i narodne i sve ostale knjižnice trebale nametnuti svoju ulogu, ulogu informacijskog opismenjivanja. Knjižnica je ta koja bi trebala imati središnje informacijsko mjesto u zajednici/zajednicama koje je koriste. U IFLA-inom i UNESCO-ovom *Manifestu za narodne knjižnice* ističe se kako „narodna knjižnica kao lokalni pristup znanju osigurava osnovne uvjete za cjeloživotno učenje, neovisno odlučivanje i kulturni razvitak pojedinca i društvenih skupina“. Ona svojim korisnicima „omogućuje neposredan pristup svim vrstama znanja i informacija“. Kao jedna od osnovnih zadaća narodne knjižnice navodi se „podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i

formalnog obrazovanja na svim razinama“ te „olakšavanje razvitka informacijskih vještina i računalne pismenosti“.¹ Nadalje, u *IFLA-inim smjernicama za narodne knjižnice* navodi se kako narodna knjižnica „osigurava pristup znanju, informacijama, cjeloživotnom učenju i djelima mašte pomoću niza izvora i službi“.²

1. Pojam informacijske pismenosti

Informacijska pismenost relativno je nov pojam, preuzet iz engleskog jezika (*information literacy*). Iako pismenost u hrvatskom jeziku označuje uglavnom produkt pisane riječi i teško se povezuje s virtualnim svijetom, sintagma je usvojena, iako je možda bilo „sretnijih“ rješenja (s obzirom na germansku tradiciju hrvatskoga jezika, koja nam je bliža i sociolingvistički) – u njemačkom se jeziku koristi izraz *Informationskompetenz*, dakle, informacijske kompetencije, vještine, a svakako je o vještinama, odnosno skupini kompetencija i riječ.

Postoji cijeli niz definicija informacijske pismenosti.

Američko knjižničarsko društvo (American Library Association – ALA) navodi još 1989. godine: „Informacijski pismena osoba je sposobna prepoznati kada joj je informacija potrebna i zna je pronaći, vrednovati i učinkovito koristiti. Informacijski pismenim pojedincima smatraju se oni koji su naučili kako učiti“.³

Na svojim mrežnim stranicama⁴ ALA objašnjava navedenu definiciju i ističe da je informacijski pismen pojedinac sposoban:

- odrediti sadržaj informacije koja mu je potrebna
- pronaći put do potrebne informacije i pristupiti joj
- kritički vrednovati informaciju i njezine izvore
- koristiti informaciju da bi se postigao željeni cilj

¹ UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice : 1994. // HBD Novosti 5(1994/1995), 11.

² IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 15.

³ Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija : recenzirano 30. srpnja 2006. / Jesús Lau ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011. Str. 21.

⁴ Information Literacy Competency Standards for Higher Education [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>

- razumjeti ekonomsko, pravno i socijalno okruženje informacije te etičke i pravne aspekte pristupa informaciji i njezina korištenja.

Američko društvo školskih knjižničara (American Association of School Librarians – AASL) navodi da je „informatički pismen onaj učenik koji informacije učinkovito i uspješno pronalazi, kritički i kompetentno ih vrednuje i na kreativan način koristi“.⁵

Sve definicije informacijske pismenosti uključuju tri vještine: pristup informaciji, vrednovanje informacije i korištenje informacije.⁶

Informacijska se pismenost još uvijek nerijetko percipira kao pojam koji pripada fakultetskim, sveučilišnim ili znanstvenim knjižnicama. Pojam se rijetko koristi kao proces interakcije knjižničara i korisnika u narodnoj knjižnici. U narodnoj se knjižnici u vezi s informacijskim opismenjivanjem više koriste pojmovi kao što su razvijanje svijesti o dobrim i lošim stranama interneta, sigurnost na internetu, životne vještine i uz njih vezano cjeloživotno učenje.⁷

2. Modeli informacijske pismenosti

Kako bi knjižnice mogle preuzeti ulogu informacijskog opismenjivanja, potrebno je, osim razumijevanja pojma, upoznati i različite koncepte informacijske pismenosti. Iako ih možemo „svesti pod navodnik“ traženja, pronalaženja i vrednovanja informacija, postoje razrađeni modeli koji pomažu u osvješćivanju svakog pojedinog koraka pri informacijskom opismenjivanju.

Jedan model predstavlja profesorica Christine Bruce⁸, a naziva ga *Sedam lica informacijske pismenosti*. Ona govori o sedam potrebnih koraka koje bi pojedinac trebao svladati da postane informatički pismen:

Informatička pismenost – nije potrebno posebno naglašavati da je informatička pismenost preduvjet informacijske pismenosti danas. Glavnina informacija kojima danas pristupamo u elektroničkom je obliku pa pri informacijskom opismenjivanju korisnika u knjižnicama moramo voditi računa o

⁵ Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Nav. dj. Str. 22.

⁶ Byerly, G.; C. S. Brodie. Information Literacy Skills Models : Defining the Choices. // Learning and Libraries in an Information Age : principles and practice / edited by Barbara K. Stripling. Englewood : Libraries Unlimited, 1999. Str. 55.

⁷ Information literacy : public libraries [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://www.informationliteracy.org.uk/sectors/il-public-libraries>

⁸ Bruce, Christine. Seven faces of information literacy in higher education [citirano: 2015-04-20]. Dostupno na: <http://www.christinebruce.com.au/informed-learning/seven-faces-of-information-literacy-in-higher-education/>

tome da imaju informatičko predznanje. Posebno se to odnosi na knjižnice koje surađuju s nekoliko zajednica (obrazovnih, socijalnih, nacionalnih, dob- nih itd.). Nećemo jednako pristupiti korisniku koji je primjerice student i ne- zaposlenoj osobi srednje životne dobi, a posebno umirovljenicima. Stoga se narodna knjižnica, manje od svih ostalih tipova knjižnica, može držati odre- đenog zadanog kurikula informacijskog opismenjivanja.

Izvori informacija – izvori mogu biti u tiskanom obliku, elektroničkom obliku, izvor može biti jedna osoba – svijest o postojanju različitih izvora važ- na je za samo kritičko promišljanje. Iako se danas korisnici uglavnom služe virtualnim izvorima, nije isključena mogućnost ostalih izvora. Danas u otvo- renom pristupu na internetu posjedujemo niz kvalitetnih izvora informacija (enciklopedija, portala, kataloga, jezičnih portala, repozitorija, arhiva, časopi- sa itd.). Knjižničar narodne knjižnice u svakodnevnom bi učenju (jer posebice knjižničar ne bi trebao biti isključen iz koncepta cjeloživotnog učenja) morao u svakom trenutku poznavati kvalitetne izvore informacija. Informacije se ne- prestano mijenjaju i proces je potrebno stalno pratiti.

Informacijski proces – prepoznavanje novih i korisnih informacija. Kori- snik često ne zna otkud krenuti s cijelom gomilom izvora koji su mu ponuđeni. Naravno, ovaj proces gotovo u cijelosti ovisi o profilu korisnika koji je pred nama. Knjižničar u ovom slučaju usmjerava korisnika na način da korisniku pomogne informaciju staviti u suodnos s poznatim informacijama, da zajedno promotre kontekst u koji se unose nove informacije. Vanjski čimbenici tako- đer ovdje igraju ulogu, a to su namjena (seminarski rad, završni rad, hobi), poznavanje stranih jezika, širina znanja koju korisnik novim informacijama ima namjere postići itd.

Koncept kontrole informacijskog procesa – nakon što su odabrane re- levantne informacije, polako se pretvaraju u znanje na način da im dajemo svoje dodatno značenje. Pohranjuju se u mozak ili na određeni elektronički medij jer korisnik već ima poprilično razrađenu sliku u glavi što će i u kojem trenutku koristiti.

Koncept stvaranja znanja – već postojeće znanje korisnik oplemenjuje novim, koje u potpunosti razumije. Razvija kritičko mišljenje prema starim i novim spoznajama.

Proširivanje vlastitih spoznaja – novostečenim znanjem, zatim ranijim iskustvom, a onda i urođenom intuicijom gradimo nove spoznaje i nove svje- tonazore.

Mudrost – kao krajnji cilj. Znanje u kombinaciji s etičkim i moralnim načelima. Novo znanje koje postaje korist drugih, društva u cjelini.

Prve dvije točke koje C. Bruce spominje isključivo su *vještine*, točke 3, 4 i 5 bile bi *znanja*, a točke 6 i 7 *vrijednosti*. Tako vještine, znanja i vrijednosti postaju zaokružena cjelina koja tvori jedan potpuni koncept informacijske pismenosti.

Drugi vrlo pregledan i primjenljiv model je onaj Mikea Eisenberga i Boba Berkowitza iz 1990. godine.⁹ Oni govore o *Velikih šest vještina potrebnih za postizanje informacijske pismenosti*:

Definiranje problema – Što trebam učiniti? Korisnici knjižnica vrlo često ne znaju u potpunosti koja im je informacija potrebna. I to na svim razinama: učenici ne razumiju u potpunosti teme svojih referata, studenti seminarskih, a i završnih radova, ljudi koji su iz hobija ili poslovne potrebe zainteresirani za neku temu nisu sasvim sigurni u kojem smjeru bi voljeli da njihovo istraživanje ide i što vide kao krajnji cilj. Osvještavanje ove razine vrlo često u korisnika izostaje i zbog toga bi pri svakom informacijskom intervjuu s korisnikom trebalo osvijestiti ovu razinu prije svega.

Strategije traženja informacija – Što mogu koristiti da nađem što mi je potrebno?

Lokacija i pristup – Gdje mogu naći potrebno? Ono što je za C. Bruce drugo lice informacijske pismenosti, za M. Eisenberga i B. Berkowitza predstavlja drugu i treću vještinu.

Korištenje informacijskih izvora – Koje informacijske izvore mogu koristiti? Informacijski proces Christine Bruce. Nisu više samo vještine potrebne za svladavanje ove točke nego i znanje.

Sinteza – Kako mogu organizirati ponudene informacije? Kontrola informacijskog procesa.

Evaluacija – Kako mogu znati jesam li odradio/la dobar posao? Već spomenuto proširivanje vlastitih spoznaja. Uloga knjižnica u ovoj fazi informacijskog opismenjivanja bila bi osvještavanje potrebe točnoga citiranja literature, a ne predstavljanje tuđih znanja kao svojih. Nerijetko se u praksi susrećemo s „*copy-paste* situacijom“, odnosno sa sklonošću korisnika preslikavanju, to jest predstavljanju tuđih spoznaja kao svojih. Ukoliko smo citiranjem označili preuzeto, okom vidljive ostaju spoznaje do kojih smo sami došli. Samo osvještavanjem činjenice da smo nešto naučili iz novih izvora možemo biti svjesni koliko smo nadogradili postojeće znanje. Novostečeno znanje potrebno je etički valjano usvojiti i prenositi dalje. Knjižničar bi trebao poznavati nekoliko teorija citatnosti ili minimalno izvore koje može ponuditi korisniku. Knjižničar

⁹ Eisenberg, Mike; Bob Berkowitz. Information problem-solving : The big six skills approach to library & information skills instruction. New York : Ablex, Norwood, 1990. Model je dostupan na: Big6 Skills Overview [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>

bi trebao korisnike upoznati i s relevantnim zakonima (*Zakon o autorskom pravu i srodnim pravima, Zakon o pravu na pristup informacijama* i sl.).

M. Eisenberg¹⁰ kaže da šest vještina ne čine linearan proces. To je metakognitivan proces u kojemu smo u jednom trenutku okupirani radnjama za koje je potrebna vještina 1, a u drugom vještina 3, a zatim vještina 2. Informacijski pismena osoba u svakom je trenutku svjesna u kojoj se točki informacijskog procesa nalazi.

M. Eisenberg ne uključuje ni informatičku pismenost ni širi kontekst u vještine informacijske pismenosti – za njega su to vanjski faktori koji utječu na proces, ali nisu njegov dio. Unatoč tome, uz ta dva navedena faktora informacijsko opismenjivanje je najučinkovitije.

Oba modela su vrlo primjenljiva na svakodnevni rad s korisnicima. Na svojim mrežnim stranicama¹¹ M. Eisenberg i B. Berkowitz objašnjavaju da model gore navedenih šest stupnjeva može pomoći svakome (dakle, korisnicima „od kolijevke pa do groba“, korisnicima narodnih knjižnica) da riješi neki problem ili učini određeni odabir na način da koristi za to potrebnu informaciju.

Modeli informacijske pismenosti važni su prije svega za knjižničare, da ih osvijeste i primjenjuju, a zatim i za korisnike koje opismenjujemo. Često se u praksi događa da korisniku samo i isključivo osiguramo pristup informaciji, a ostale stupnjeve opismenjivanja zanemarimo. Isto tako, uvijek je važno krenuti s dobrim informacijskim intervjuom (koji ne mora nužno biti dugotrajan) iz kojega ćemo saznati tko je zapravo korisnik koji mora riješiti određeni problem: koliko je informatički pismen, služi li se nekim stranim jezikom, koja širina informacije mu je potrebna i koji je zapravo njegov krajnji cilj. Uvijek se trebamo zapitati na koji će način korisnik novo znanje uklopiti u svoje već postojeće. Ako nam se novostečeno znanje ne uklapa u ono koje korisnik već ima, nismo na dobrom putu.

3. Informacijsko opismenjivanje u praksi

Informacijsko opismenjivanje u knjižnicama možemo provoditi (i provodimo) na razne načine. Davanje bibliografskih instrukcija korisnicima, prenošenje informatičkih vještina, omogućivanje korištenja informatičkih vještina

¹⁰ Eisenberg, M. B. Information literacy : essential skills for the information age. // Journal of Library & Information Technology 28, 2(2008), 39-47.

¹¹ The Big6 : Information and technology skills for student success [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>

ili poučavanje o korištenju knjižnice također je vid informacijskoga opismenjivanja. Knjižničari odabiru (uz pomoć stečenoga znanja i vještina) model koji im najviše odgovara, a uz pomoć kojega korisnicima približavaju procese traženja, korištenja i vrednovanja informacija.

Preduvjet za bilo kakve individualne radnje prihvaćanje je programa informacijskog opismenjivanja na razini ustanove.¹² Smjernice¹³ navode i plan djelovanja i uvelike mogu poslužiti za uvođenje sustavnog informacijskog opismenjivanja u ustanovu.

Veliku važnost ima suradnja s lokalnom zajednicom/zajednicama: školama, fakultetima, obrazovnim ustanovama za odrasle, manjinama itd. Informacijska pismenost nije dio obrazovnog kurikula pa valja upoznati obrazovne ustanove s procesom, kako bi se uspostavila suradnja.

Valja uspostaviti tehničke preduvjete za organizaciju informacijskog opismenjivanja: prostor, računalnu infrastrukturu, vrijeme, kadar itd.

Opismenjivanje može biti individualno (svakog pojedinog korisnika, s njegovim individualnim potrebama, predznanjima, kapacitetima) ili u skupini. Ako se radi o skupini, potrebno je formirati homogenu skupinu, što je veliki izazov narodnim knjižnicama iz niza razloga: različito predznanje korisnika, različito obrazovanje pa i različit stav prema učenju. Prevelika razlika u razini informatičkih vještina, obrazovanju, dobi nije poželjna.

U nastavku navodimo neke mogućnosti informacijskog poučavanja u narodnim knjižnicama:

Potporna cjeloživotnom učenju – mnogi korisnici narodnih knjižnica svoje su formalno obrazovanje završili prije nego li je započelo doba interneta. Novi virtualni sadržaji i način dolaska do potrebnih informacija za njih su nepoznanica pa im narodna knjižnica može biti od pomoći da ponovno steknu pismenost, ovoga puta informacijsku.

Sigurnost djece na internetu – narodna je knjižnica svojevrsni most između sigurnosti škole i roditeljskoga doma i nesigurnosti virtualnoga svijeta. Djecu je poželjno poučiti kojoj informaciji, kome i kojem trenutku vjerovati na internetu.

Informacije o zbivanjima u lokalnoj zajednici – što se sve nalazi oko knjižnice (domovi zdravlja, ljekarne, mjesni odbori, škole, vrtići i sl.) i što se u njima događa. Korisnici narodnih knjižnica imaju naviku ovakva pitanja postavljati u prostorima knjižnice, a odgovori na takve upite ovise o iskustvu i znanju knjižničara (pojedince). Knjižnica bi mogla imati kutak za takvu vrstu informacija, koje bi se redovito ažurirale i vrednovale, a korisnici bi imali pristup kvalitetnim i njima potrebnim informacijama koje bi zasigurno koristili.

¹² Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju. Nav. dj. Str. 32.

¹³ Isto.

Zakonodavstvo i uprava – možda najraširenije informacijsko opismenjivanje u narodnim knjižnicama na internetu, jer je ono potrebno najširem krugu korisnika narodnih knjižnica, a odnosi se na upućivanje korisnika na korištenje mrežnih stranica koje se odnose na zakonodavstvo i upravu te poučavanje o njihovom pretraživanju. Ovdje se radi o stranicama službenih glasila države, županije, grada, o korištenju usluge e-Građani i slično.

Podupiranje formalnog obrazovanja – korisnici narodnih knjižnica su svi, pa prema tome i školarci, studenti i svi oni koji u njoj pronalaze za sebe korisne sadržaje. Uostalom, jedna od glavnih uloga narodne knjižnice podupiranje je formalnog obrazovanja na svim razinama. Narodna knjižnica može opismenjivati u korištenju knjižničnih kataloga, bibliografija, u upućivanju na korisne sadržaje na internetu s kvalitetnim izvorima informacija, u upoznavanju korisnika s otvorenim pristupom časopisima, arhivima, repozitorijima.

Kada je riječ o skupnom informacijskom opismenjivanju koje bi pratilo formalno obrazovanje, najpodobnija skupina za takav rad bili bi maturanti četverogodišnjih srednjih škola. Posjeduju potrebne informatičke vještine, a vrlo vjerojatno nastavljaju s formalnim obrazovanjem pa će im stečene vještine biti od višestruke koristi. U procesu su formalnog obrazovanja pa im ni učenje ni poučavanje nije strano.

Modeli učenja na daljinu (*e-learning*) također su mogući izvor. Možemo osmisлити interaktivni tečaj za korisnike, naravno u suradnji sa sistemskim knjižničarom ili sličnim informatičkim stručnjakom.

Svakako treba ispitati okruženje i potrebe lokalnih zajednica. Ispitivanje korisničkih potreba je nužno, posebno u narodnim knjižnicama.

Zaključak

Informacijska pismenost postala je važan čimbenik u izgradnji kvalitetnog društva znanja. Više no ikad postoji potreba za cjeloživotnim neformalnim učenjem, a narodne knjižnice mjesto su za ostvarivanje takvih potreba. Stoga moraju biti aktivni sudionik informacijskoga opismenjivanja. Postoji cijeli niz načina, među kojima svaka knjižnica odabire one koji njoj i njezinim skupinama korisnika najviše odgovaraju.

Iako je knjižničar taj koji u ovom slučaju poučava, valja još jednom naglasiti da je proces podložan promjenama i da je stalno učenje te praćenje stalnih promjena u otvorenom pristupu interneta preduvjet formiranja dobrog informacijskog stručnjaka, aktivnog sudionika u izgradnji kvalitetnog budućeg društva.

LITERATURA

The Big6 : Information and technology skills for student success [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://big6.com/pages/about/big6-skills-overview.php>

Byerly, G.; C. S. Brodie. Information Literacy Skills Models : Defining the Choices. // Learning and Libraries in an Information Age : principles and practice / edited by Barbara K. Stripling. Englewood : Libraries Unlimited, 1999.

Bruce, Christine. Seven faces of information literacy in higher education [citirano: 2015-04-20]. Dostupno na: <http://www.christinebruce.com.au/informed-learning/seven-faces-of-information-literacy-in-higher-education/>

Eisenberg, Michael B. Information literacy : essential skills for the information age. // Journal of Library & Information Technology 28, 2(2008), 39-47.

Eisenberg, Mike; Bob Berkowitz. Information problem-solving : the big six skills approach to library & information skills instruction. New York : Ablex, Norwood, 1990.

IFLA-ine smjernice za narodne knjižnice / uredile Christie Koontz i Barbara Gubbin. 2. hrvatsko izd., (prema 2. izmijenjenom izd. izvornika). Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Information Literacy Competency Standards for Higher Education [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://www.ala.org/acrl/standards/informationliteracycompetency>

Information literacy : public libraries [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://www.informationliteracy.org.uk/sectors/il-public-libraries/>

Lasić-Lazić, Jadranka; Sonja Špiranec; Mihaela Banek Zorica. Izgubljeni u novim obrazovnim okruženjima : pronađeni u informacijskom opismenivanju. // Medijska istraživanja 18, 1(2012), 125-142.

The role of libraries in lifelong learning : final report of the IFLA project under the Section for public libraries / edited by Britt Marie Haeggstroem [citirano: 2016-10-20]. Dostupno na: <http://archive.ifla.org/VII/s8/proj/Lifelong-LearningReport.pdf>

Smjernice za informacijsku pismenost u cjeloživotnom učenju : završna verzija : recenzirano 30. srpnja 2006. / Jesús Lau ; [s engleskog prevela Ivana Faletar]. Zagreb : Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2011.

Špiranec, Sonja; Jadranka Lasić-Lazić. Obrazovna uloga knjižnica : priprema građana za Europu znanja. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 48, 1(2005), 46-55.

Tibljaš, Verena; Gorana Tuškan Muhočić. Sve zajednice narodne knjižnice. // Izlaganje na 37. skupštini Hrvatskoga knjižničarskog društva : Knjižnica u zajednici, Terme Tuhelj, 29. rujna 2010.-2. listopada 2010.

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice : 1994. // HBD Novosti 5(1994/1995), 11.